

# La duplicació pronominal en les relatives locatives en català

Cristina Albareda (Barcelona)

## ■ 1 Introducció

L'objecte d'estudi d'aquest treball és l'aparició del pronom feble *hi* en les oracions relatives locatives en català.<sup>1</sup> Aquestes van introduïdes pel pronom relatiu *on*, el qual fa de nexa entre l'antecedent i la relativa, i també indica la funció sintàctica de locació. Tanmateix, molt freqüentment també apareix el pronom locatiu *hi* (ex. *Vam visitar la ciutat on hi viu la meva germana*). Tradicionalment, la repetició del pronom s'ha tractat com un cas de pleonasma.<sup>2</sup>

En aquest treball, es defensa l'aparició del pronom *hi* en les relatives locatives introduïdes pel pronom relatiu *on* com un cas de duplicació pronominal, i s'analitza de diferent manera segons si es tracta d'una relativa explicativa o especificativa (apartat 2). En el cas de l'explicativa, cal tenir en compte que es tracta d'una construcció remàtica, de manera que el pronom apareix per recuperar el tema del qual es dona una informació nova. Els casos en què el pronom no apareix, s'expliquen per evitar confusions amb el pronom *hi* que substitueix un argument verbal obligatori. En el cas d'una relativa especificativa, el pronom *hi* apareix en funció de si la relativa consta d'especificitat, en base a dos factors sintàctics decisius: el primer factor (ap. 3) coincideix amb la relativa explicativa en la voluntat d'evitar la confusió amb el pronom *hi* de funció sintàctica; i el segon factor (ap. 4) és la presència explícita dels arguments verbals; aquest és un factor que aporta especificitat al constituent (ap. 5). Aquests dos factors sintàctics també condicionen l'aparició del pronom *hi* en dos altres contextos: en les relatives locatives substantivades i clivellades, i quan el pronom *hi* de la relativa combina amb altres pronoms; en aquest darrer cas, també hi ha un comportament diferenciat segons si es tracta d'una relativa explicativa o especificativa (ap. 6). En darrer terme, s'exposen les conclusions (ap. 7).

---

1 Els exemples han estat analitzats des de la perspectiva del dialecte central.

2 Veg. Fabra (1983: §41); Badia (1994: 371).

## ■ 2 Duplicació pronominal

El fenomen genèric de la duplicació pronominal es dona en algunes llengües romàniques, també en llengües d'altres famílies, com les balcàniques o les eslaves, i ha estat àmpliament estudiat. Tanmateix, a causa de l'heterogeneïtat de construccions en què apareix la duplicació pronominal, i de la variació dialectal existent, continua sent un tema que compta amb opinions molt diverses (Maré, 2011: 121s). La tesi que ha rebut més bona acollida és la de Suñer (1988), que considera que els pronoms duplicats són afixos de concordança que han de concordar amb els sintagmes coreferents en els trets de [específic], [animat], [gènere], [nombre] i [persona].<sup>3</sup>

Seguint la terminologia de Maré (2011: 121–122s), en general, es pot parlar de tres tipus de duplicació pronominal: l'estricta, en què apareix un complement en la seva posició canònica i un clític pronominal en coreferència en una mateixa oració (ex. *Tan sols m'agrada a mi*); la general, en què el clític es troba en coreferència amb el complement, però aquest no se situa en la seva posició canònica, la qual cosa també es coneix com a clític de represa d'un element dislocat (ex. *El cotxe, el netejarem nosaltres*); i la falsa, en què en realitat no hi ha duplicació perquè el clític involucrat és inherent (ex. *Hi ha molta gent a la plaça*).

En el cas d'una oració relativa, la duplicació pronominal consisteix en què un clític duplica un element de l'oració que ja ve representat pel pronom relatiu (Solà, 2002: 2512s). Quan la relativa està dislocada, es tracta d'una duplicació pronominal del tipus general (ex. *On tenim les maletes hi podem deixar els abrics*). Quan la relativa no està dislocada, es tracta d'una duplicació pronominal del tipus estricte; aquest és el cas que s'analitza en aquest treball, emmarcat en les relatives locatives (ex. *Vam visitar l'escola on hi estudiaven els nostres nebots*).

L'aparició del pronom *hi* en l'oració relativa locativa ja havia estat tractat com un cas de duplicació pronominal per Solà (1993: 255s): *Hi ha un pou on es / on s'hi crien capgrossos*. Però només era considerat com una duplicació optativa, sense delimitar ni els contextos ni les causes d'aparició, a diferència, per exemple, de la duplicació en el complement directe (Solà, 2002; veg. § 3). En aquest treball, es dona justificació a l'aparició del pronom *hi*, així com també s'analitzen els contextos en què apareix.

---

3 Sobre duplicació pronominal veg. Suñer (1988), Solà (2002), Anagnostopoulou (2005), Belloro (2007), Leonetti (2008), entre d'altres.

Les relatives locatives introduïdes per la partícula *que*, pròpia del sistema de la llengua oral (Solà, 2002: 2460s, 2532s), aquí no són tractades. El sistema pronominal de la llengua oral es manifesta a partir de tres tipus de construccions, dues de les quals consten de la partícula *que*, que funciona com a marca de subordinació, i pot anar acompanyada d'un pronom clític, el qual indica la funció sintàctica de l'antecedent i la concordança de gènere i nombre, o bé no anar acompanyada de cap pronom clític, de manera que cap element indica ni la funció sintàctica ni la concordança. El primer tipus de construcció es coneix com a relativa decumulativa, i la segona com a relativa reduïda (Pusch, 2006). La tercera construcció del sistema pronominal de la llengua oral és aquella en què tant el pronom relatiu (en aquest cas *on*) com el pronom clític marquen la subordinació, la funció sintàctica i també, si escau, la concordança (Pusch, 2006). Aquesta construcció es coneix com a relativa pleonàstica i és la que s'estudia en aquest treball.

Finalment, cal tenir present que el català, a diferència d'altres llengües romàniques, presenta les condicions necessàries perquè hi hagi duplicació pronominal en les relatives locatives: en primer lloc, tenir el pronom adverbial *hi*, en contraposició a l'espanyol i a semblança del francès i de l'italià; i, en segon lloc, admetre el fenomen de la duplicació pronominal, en contraposició al francès i a l'italià i a semblança de l'espanyol.

## ■ 2.1 Duplicació pronominal en les relatives locatives explicatives i especificatives

Per tractar el cas de la duplicació pronominal de locatiu (L) en les oracions relatives, cal fer esment a les similituds que aquest presenta amb la duplicació pronominal d'objecte directe (OD). En ambdós casos, l'absència del pronom en l'oració relativa indica una intenció definitòria de precisar l'abast referencial de l'antecedent (1a), equivalent a una relativa especificativa, mentre que la seva presència indica una intenció no definitòria sinó d'aportar un nou predicat (1b), en correspondència amb una relativa explicativa (Solà, 2002: 2522s).

- (1) a. Vam fer el suc amb unes taronges *que*  $\emptyset$  havíem portat d'Elx. (OD)  
Vam anar a un restaurant *on*  $\emptyset$  parlaven en hongarès, i després vam visitar la ciutat. (L)
- b. Vam fer el suc amb unes taronges, *que les* havíem portat d'Elx. (OD)  
Vam anar a un restaurant, *on hi* parlen en hongarès, i després vam visitar la ciutat. (L)

En resum, el pronom apareix molt freqüentment quan es tracta d'una relativa explicativa, mentre que no apareix amb tanta freqüència quan es tracta d'una relativa especificativa. Aquest comportament diferenciat es pot justificar des de la perspectiva dels nivells d'informació. Per una banda, les relatives especificatives no són pròpiament remàtiques, de manera que es poden considerar temàtiques, i, per una altra banda, les relatives explicatives sí que són remàtiques (Solà, 2002: 2466s). La naturalesa remàtica de la relativa explicativa significa que aquesta aporta informació nova sobre un mateix tema, de manera que en aquest tipus d'oracions apareix el pronom per tal de recuperar la informació temàtica. Aquest és un comportament paral·lel al dels elements dislocats, els quals són represos per un pronom en la matriu oracional; aquest pronom és anomenat clíctic de represa. També coincideix, de fet, amb la pròpia definició de pronom clíctic, ja que els pronoms clítics substitueixen sintagmes nominals que funcionen com a tema o que es troben vius en la memòria del receptors si realitzen la funció de complement del verb (Todolí, 2002: 1359s). En darrer terme, cal apuntar que, en una relativa explicativa locativa, l'únic context en què el pronom *hi* no pot aparèixer és quan en la relativa ja hi ha algun argument obligatori substituïble per *hi*.

En canvi, en una relativa especificativa, el pronom no és un clíctic de represa perquè aquest tipus de relativa no expressa informació remàtica. En aquest cas, el pronom apareix quan l'oració és específica i és, doncs, un marcador d'especificitat, tal com es justifica a continuació. L'especificitat és un concepte que s'ha estudiat especialment en l'àmbit del sintagma nominal indefinit i s'acostuma a definir com una noció semanticopràgmatàtica que distingeix entre diferents usos o interpretacions dels sintagmes indefinits (Heusinger, 2011); tanmateix, també té efectes en altres contextos i, per això, també és definit com un epifenomen connectat a una família de distincions que estan marcades de forma diferent en diferents llengües (Farkas, 2002: 1; Leonetti, 2004: 110).<sup>4</sup>

Estrictament en el marc de les relatives locatives especificatives, es pot parlar, en general, de diversos factors que poden afavorir l'especificitat i, conseqüentment, l'aparició del pronom *hi*. Aquests factors són: la presència del mode indicatiu enfront del subjuntiu (2a), el temps verbal passat enfront del present o del futur (2b), l'antecedent explícit enfront de l'implícit (2c), la dislocació a la dreta enfront de la dislocació a l'esquerra (2d) (veg. § 5), un complement directe determinat enfront d'un indeterminat (2e), o

---

4 Per a saber més sobre *especificitat* veg. també Heusinger (2002, 2007) i Leonetti (2008).

la semàntica del verb de l'oració principal segons si indica que el lloc expressat ja és conegut (*tornar*) o no (*anar*) (2f). Segurament existeixen altres factors.

- (2) a. Vull anar a una botiga on *hi* vam comprar (els) diccionaris – Vull anar a una botiga on <sup>??</sup>*hi*<sup>5</sup> hàgim comprat (\*els) diccionaris  
 b. Vull anar on *hi* vam comprar els llibres – Vull anar on <sup>?</sup>*hi* comprem els llibres – Vull anar on <sup>??</sup>*hi* comprarem els llibres.  
 c. Vull anar on <sup>??</sup>*hi* vam comprar els diccionaris – Vull anar a la botiga on *hi* vam comprar els diccionaris  
 d. Podríem deixar-hi els abrics, on *hi* tenim les maletes – On <sup>?</sup>*hi* tenim les maletes podríem deixar-hi els abrics.  
 e. Vaig anar on <sup>??</sup>*hi* comprem les flors. – Vaig anar on <sup>?</sup>*hi* comprem flors.  
 f. Vull tornar on *hi* vam comprar flors – Vull anar on <sup>\*</sup>*hi* vam comprar flors.

Hi ha també, però, altres factors de tipus sintàctic que són en realitat els rellevants. En primer lloc, el factor més decisiu fa referència a la voluntat de la llengua d'evitar confusions entre les funcions del pronom *hi*, és a dir com a clític amb funció sintàctica per una banda, i com a marca d'especificitat per una altra banda (veg. § 3). En aquest sentit, quan el pronom *hi* amb funció sintàctica ha d'aparèixer obligatòriament, o bé l'argument que representa, no permet l'aparició del pronom *hi* com a marcador d'especificitat. Això és en aquelles relatives locatives en què el verb exigeix un complement de predicació primària argumental que pronominalitzi amb el clític *hi* (és a dir, complement de règim), o que l'oració presenti un clític *hi* impersonal o inherent. Aquest factor també és rellevant per a les relatives explicatives, tal com s'ha esmentat anteriorment. Es tracta, doncs, de la prevalença d'un factor gramatical per sobre dels efectes de la noció semanticopragmàtica de l'especificitat, un fenomen que també es dona en altres casos en espanyol (Leonetti, 2008), en kannada (Rodríguez-Mondoñedo, 2007) i en turc (Heusinger i Kornfilt, 2005; De Swart, 2007).

El segon factor decisiu fa referència a l'aportació d'especificitat que representa la presència explícita dels arguments verbals del verb de la rela-

---

5 Es posen un o dos interrogants a *hi* perquè la major o menor acceptabilitat depèn de si apareixen més o menys factors que marquin especificitat en l'oració. Sense aquests, la presència de *hi* pot sonar forçada però no incorrecta.

tiva locativa especificativa; en altres paraules, la seva representació plena, enfront d'una representació el·líptica o reduïda en forma de pronom (veg. § 4–5). En aquest sentit, en el cas de verbs que consten de més d'un argument, l'argument que rep el paper temàtic de subjecte lògic és el que aporta més especificitat, i, per tant, és el més determinant. El segon argument determinant és l'objecte directe. Així, si es compleix el primer factor decisiu pot actuar el segon factor, i si es compleix el segon factor decisiu poden actuar els altres factors no tan rellevants; aquests, aparentment, sense ordre lògic d'aparició.

La rellevància d'aquests dos factors també és present, en primer terme, en l'aparició del pronom en les relatives locatives substantivades i clivellades, i, en segon terme, en la possibilitat o no de combinar el pronom *hi* amb altres pronoms, ja que depèn, per un cantó, de si la relativa consta d'un argument obligatori que pronominalitza en *hi*, i, per un altre cantó, també està condicionada en funció de si els arguments, primerament el subjecte, però també l'objecte directe, són explícits o no (veg. § 6).

### ■ 3 Les funcions del pronom *hi*

La duplicació pronominal no és possible si en l'oració relativa hi ha un complement argumental obligatori de predicació verbal substituïble per *hi*, o un pronom *hi* com a clític impersonal o inherent.

En català, el pronom *hi* pot substituir complements verbals argumentals i adjunts. Aquests són: el complement de règim, el complement locatiu i el complement circumstancial (apartat 3.1) per una banda, i el complement predicatiu i el complement de manera (apartat 3.2) per una altra banda.

Complement de règim		<i>*hi</i>
Complement locatiu argumental		<i>hi</i>
Complement circumstancial adjunt locatiu, comitatiu, instrumental, de mitjà, de causa		<i>hi</i>
Complement predicatiu	Argumental	<i>hi</i>
	Adjunt	<i>hi</i>
Complement de manera	Argumental	<i>hi</i>
	Adjunt	<i>hi</i>
Clític impersonal		<i>*hi</i>
Clític inherent		<i>*hi</i>

Quadre 3.

D'aquests, el de règim només pot ser argumental i el circumstancial només pot ser adjunt. El pronom *hi* també apareix obligatòriament com a clític impersonal i com a clític inherent (apartat 3.3). En el quadre (3), hi ha la correspondència entre els complements verbals i l'acceptabilitat del pronom *hi* en una relativa locativa especificativa, i en els subapartats següents se'n fa una anàlisi més detallada (molts dels exemples es basen en Rigau [2002] o Todolí [2002]).

### ■ 3.1 Complement de règim, complement locatiu i complements circumstancials

El pronom *hi* no pot aparèixer amb complements argumentals de règim (4a–c) pel seu caràcter argumental; tampoc si es tracta de relatives explicatives (4d–f).

- (4) a. Vull tornar (a la ciutat) on \*m'*hi* vaig acostumar a la bona vida.  
 b. Vull tornar (a la ciutat) on no \**hi* penso en la feina.  
 c. Vull tornar (a la ciutat) on \**hi* vaig col·laborar amb el meu soci.  
 d. Vull tornar a la ciutat, on \*m'*hi* vaig acostumar a la bona vida, i després al poble.  
 e. Vull tornar a la ciutat, on no \**hi* penso en la feina, i després al poble.  
 f. Vull tornar a la ciutat, on \**hi* vaig col·laborar amb el meu soci.

Per la seva banda, el complement locatiu pot ser argumental i adjunt. Quan és argumental, si es tracta d'una relativa explicativa, pot aparèixer el pronom *hi* (5), però si es tracta d'una relativa especificativa és més forçat (6).

- (5) a. Primer vaig córrer a l'estadi, on *hi* vaig arribar tard, i després vaig córrer dins el pavelló.  
 b. Primer vam visitar Barcelona, on ara *hi* resideixo, i després vam anar a la platja.  
 (6) a. Vaig córrer a l'estadi on ??*hi* vaig anar l'any passat.  
 b. Vam visitar la ciutat on ara ??*hi* resideixo.

El fet que, en una relativa locativa amb un complement locatiu argumental, pugui aparèixer el pronom *hi*, és una prova que el complement locatiu és més proper al complement circumstancial que no pas al de règim, contràriament al que recentment han apuntat alguns estudis, els quals consideren que hi ha locatius introduïts per una preposició que són

exigits pel verb, equivalent a un complement de règim (Todolí, 2002: 1404). D'altra banda, si el complement locatiu és adjunt, el pronom *hi* també pot aparèixer:

- (7) a. Vull anar a la biblioteca, on *hi* vaig estudiar molt bé.  
 b. Vull anar a la biblioteca on <sup>??</sup>*hi* vaig estudiar molt bé.

Els complements circumstancials també admeten el pronom *hi*, com és d'esperar en vista del seu caràcter no argumental: comitatus (8), instrumentals (9), de mitjà o matèria (10) i de causa (11); tant en relatives explicatives (entre comes) com en especificatives (sense comes), i tant si es tracta d'un adjunt de predicat (versió *a*), com d'un adjunt lliure (versió *b*).

- (8) a. En Pere va dinar amb la Maria > Vull anar al restaurant(,) on en Pere <sup>??</sup>*hi* va dinar amb la Maria.  
 b. Amb la Maria, en Pere dina > Vull anar al restaurant(,) on amb la Maria en Pere <sup>??</sup>*hi* dina.
- (9) a. En Pere va poder obrir la porta amb aquesta clau > Vull anar al pis(,) on en Pere <sup>??</sup>*hi* va poder obrir la porta amb aquesta clau.  
 b. Amb aquesta clau puc obrir la porta > Vull anar al pis(,) on amb aquesta clau <sup>??</sup>*hi* puc obrir la porta.
- (10) a. Vam menjar amb coberts de plàstic > Vull anar al restaurant(,) on <sup>??</sup>*hi* vam menjar amb coberts de plàstic.  
 b. Amb coberts de plàstic, mengem > Vull anar al restaurant(,) on amb coberts de plàstic <sup>??</sup>*hi* mengem.
- (11) a. Els camps van desaparèixer per la riuada > Vull anar allà(,) on els camps <sup>??</sup>*hi* van desaparèixer per la riuada.  
 b. Per les riuades, els camps desapareixen > Vull anar allà(,) on per les riuades els camps <sup>??</sup>*hi* desapareixen.

En darrer terme, també cal remarcar que el complement adjunt locatiu, a diferència de la majoria de circumstancials, no permet una oració relativa locativa que incorpori un adjunt locatiu lliure. Això es deu al fet que, com que la relativa és justament locativa i, en conseqüència, introduïda pel pronom relatiu *on*, l'adjunt locatiu passa a ser l'antecedent d'aquest pronom i, a efectes pràctics, es transforma d'adjunt lliure a adjunt de predicat. Així ja no emmarca tota l'oració, sinó que esdevé un adjunt del verb. Per això, la construcció que en resulta és equivalent a la d'un adjunt de predicat normal: *Vull anar a la biblioteca on la Maria hi estudia molt bé.*



## ■ 3.2 Complement predicatiu i complement de manera

Els complements predicatius (12a–b) i complements de manera (12c) argumentals, a diferència dels complements de règim, sí que admeten el pronom *hi*, malgrat tenir també caràcter argumental.

- (12) a. Vull treballar on aquesta noia <sup>??</sup>*hi* treballa contenta.  
 b. Vull anar on <sup>??</sup>*hi* vas comprar l'aigua fresca.  
 c. Vull anar on els nens <sup>??s'</sup>*hi* van portar bé.

Aquesta permissivitat es deu al fet que no són complements de predicat verbal o de predicació primària, ja que s'adjunten a la predicació per afegir-hi una predicació qualificativa, i són, doncs, de predicat no verbal o de predicació secundària. Ambdós complements qualifiquen el predicat de forma similar: *En Pere té el son profund* (complement predicatiu) – *En Pere dorm profundament* (complement de manera).

Com és d'esperar, el pronom *hi* també és admès en els complements predicatius i de manera adjunts (13a–c).

- (13) a. Vull anar on <sup>??</sup>*hi* vam ordenar les fitxes alfabèticament.  
 b. Vull anar on en Pere <sup>?</sup>*hi* dorm profundament.  
 c. Vull anar on la Maria <sup>?</sup>*hi* ha treballat molt bé.

D'altra banda, des d'un punt de vista formal, un complement predicatiu té per forma bàsica un sintagma adjectival, però també pot ser expressat per elements de la mateixa categoria sintàctica que els complements de manera, això és per un sintagma preposicional i fins i tot algun sintagma adverbial; així, doncs, no és estrany que la frontera entre aquests dos tipus de complement no sigui del tot clara (Rigau, 2002: 2092–92s, 2205s). Si es tracta d'un sintagma preposicional i hi ha un ús de la preposició identificat amb el complement de règim, és a dir si la preposició ve seleccionada pel verb, el pronom *hi* no és permès (14a–b en predicatius referits al subjecte, i 14c en predicatius referits al complement directe). En aquest mateix cas, però, si l'element que introdueix el complement és la preposició *de*, la qual en un complement de règim fa que el constituent pronominalitzi per *en* i no per *hi*, aleshores el pronom *hi* és menys forçat (14d–e en predicatius referits al subjecte, i 14f–g en predicatius referits al complement directe):

- (14) a. Vull tornar on la Maria \*s'*hi* va convertir en una advocada excel·lent.  
 b. Vull anar on aquella noia \**hi* va arribar a presidenta del govern.  
 c. Vull anar on el lifting \**hi* ha convertit la Maria en una noia atractiva.  
 d. Vull anar on aquells nois ?*hi* van presumir de guapos i no valien res.  
 e. Vull anar on la Lluïsa ?*hi* va pecar d'innocent.  
 f. Vull anar on *hi* han acusat el nostre veí d'assassí.  
 g. Vull anar on *hi* han culpats els seguidors del Barça de provocadors.

En canvi, si hi ha un ús de la preposició no identificat amb el complement de règim, és a dir si la preposició no ve seleccionada pel verb, la presència del pronom *hi* és més acceptada, tant si es tracta de la preposició *de* com d'altres (15a–b en predicatius referits al subjecte, i 15c–f en predicatius referits al complement directe).

- (15) a. Vull anar on en Pere ?*hi* fa de capellà.  
 b. Vull anar on aquesta màquina ?*hi* serveix/funciona de propulsora.  
 c. Vull anar on ??*hi* van donar el teu cosí per inútil.  
 d. Vull anar on ??*hi* han pres la teva veïna per una etarra.  
 e. Vull anar on ?*hi* van tractar en Jaume de fals.  
 f. Vull anar on ?*hi* tenen el teu germà de col·laborador.

### ■ 3.3 Clíctic impersonal i clíctic inherent

El pronom *hi* encara pot realitzar dues funcions més de caràcter argumental: clíctic impersonal i clíctic inherent.

Un clíctic impersonal realitza una funció poc pronominal, atès que no identifica cap complement oracional ni remet a cap element del discurs. Els clíctics impersonals en català són *se*, que és el més freqüent, i *hi*, que queda limitat a alguns verbs. Aquests clíctics solen acompanyar verbs agentius i impedeixen la realització del subjecte agent en l'oració, de manera que l'oració esdevé impersonal. Les construccions amb *hi* són bastant marginals i es limiten als verbs *dir-hi* (16a), *tocar-hi* (16b), *fer-hi* (16c) i *haver-hi* (16d) (Todolí, 1998: 89–90s).

- (16) a. On *hi* diu «tira» hi ha de dir «tia».  
 b. En aquest pis no *hi* toca el sol.  
 c. Aquí *hi* fa pudor de cremat.  
 d. En aquesta muntanya no *hi* ha arbres.

El clític *hi* impersonal té una presència obligada, de manera que impedeix l'aparició del pronom *hi* com a marca d'especificitat, ja que la llengua no permet la doble aparició d'un mateix pronom (Bonet, 2002: 947–948s), encara que realitzi funcions diferents. En aquest cas, això passa tant si es tracta d'una relativa especificativa (17a) com d'una explicativa (17b):

- (17) a. Vull anar on *\*hi hi* ha la casa gran.  
 b. Vull anar a la ciutat, on *\*hi hi* ha una casa gran, i després al poble.

Un clític inherent és aquell que acompanya un verb pronominal. De clítics inherents, n'hi ha que es troben completament lexicalitzats amb el verb, com en el cas del pronom *hi* (18a), i n'hi ha que estan en procés de lexicalització, com en el cas del pronom *en* (18b), en què els clítics mantenen almenys la funció anafòrica (Todolí, 2002: 1424s):

- (18) a. Tots diuen que és una persona normal, però jo crec que no *hi* toca.  
 b. Del melic, aquí se'n diu llombrígol!

El pronom *hi* com a clític inherent sol aparèixer amb verbs de percepció física, com *veure*, *sentir*, *tocar*, *mirar*, etc. (19), que sense el clític funcionen transitivament i amb el clític experimenten un procés d'intransitivització, i que passen de ser verbs dinàmics i designar un procés perceptiu a funcionar com a verbs estàtics i mostrar una capacitat perceptiva (Todolí, 2002: 1428s).

- (19) Aquesta persona no *hi* veu gaire.

Altres verbs i modismes que també es construeixen amb el clític *hi* són: *caure-hi*, *flar-hi*, *conèixer-s'hi*, *entendre-hi*, *entendre-s'hi*, etc. (veg. Todolí, 2002: 1429s).

Com en el cas del clític impersonal, el clític *hi* inherent apareix de forma obligatòria i impedeix l'aparició del pronom *hi*, tant en una relativa especificativa (20a) com en una explicativa (20b):

- (20) a. Vull anar on la meva mare no *\*hi hi* sent.  
 b. Vull anar al parc, on la meva mare no *\*hi hi* sent, i després al museu.

#### ■ 4 Arguments verbals

La presència explícita dels arguments del verb és un factor decisiu en l'aparició del pronom *hi* en una relativa locativa especificativa. Quan l'argument verbal més prominent, això és el subjecte, és explícit, apareix el pronom *hi*, ja que la presència explícita dels arguments aporta especificitat al constituent. En el segon lloc de prominència entre els arguments verbals hi ha l'objecte directe.

Per analitzar l'acceptabilitat del pronom *hi* en aquests casos, es parteix del complement locatiu, ja que aquest pot aparèixer en més tipus de verbs: verbs sense argument extern (és a dir, impersonals i inacusatius) (apartat 4.1), verbs amb argument extern (és a dir, intransitius i transitius) (apartat 4.2), i verbs amb predicat no verbal (és a dir, atributius, i verbs amb complement predicatiu i de manera) (apartat 4.3). També hi ha els preposicionals, però aquí són irrellevants, ja que consten de complement argumental pronominalitzable per *hi*.

Cal recordar que els casos en què el pronom *hi* com a marca d'especificitat no és rebutjat són aquells que, en la relativa locativa, hi ha un complement locatiu argumental o adjunt, un complement circumstancial adjunt, un complement predicatiu argumental o adjunt i un complement de manera argumental o adjunt. En el quadre (21), es veu la relació entre l'acceptabilitat del pronom *hi* i la presència explícita dels arguments del verb, i en els subapartats següents s'analitza cada cas més detalladament.

TIPUS DE VERBS:		
Sense argument extern	<u>Impersonals</u> (verbs anàdics; cap argument pot ser explícit)	sempre <i>hi</i>
	<u>Inacusatius</u>	Argument intern explícit ( <i>hi</i> ) / no explícit ( <i>*hi</i> )
Amb argument extern	<u>Intransitius</u>	Argument extern explícit ( <i>hi</i> ) / no explícit ( <i>*hi</i> )
	<u>Transitius</u>	Argument extern explícit ( <i>hi</i> ) / no explícit ( <i>*hi</i> )
Amb predicat secundari	<u>Atributius</u>	Argument extern explícit ( <i>hi</i> ) / no explícit ( <i>*hi</i> )
	<u>Predicatiu o de manera</u>	Argument extern explícit ( <i>hi</i> ) / no explícit ( <i>*hi</i> )

Quadre 21.

## ■ 4.1 Verbs sense argument extern

Els verbs impersonals presenten una estructura argumental anàdica, és a dir sense arguments, això és [sv V], per la qual cosa en aquests casos la presència dels arguments verbals no és rellevant i, en conseqüència, el pronom *hi* pot aparèixer sense restriccions (22a). De fet, fins i tot en subjuntiu és permès el pronom *hi* (22b).

- (22) a. Vull anar on ??(*hi*) plou.  
 b. Vull anar on ??(*hi*) plogui.

L'estructura argumental dels verbs inacusatius no presenta argument extern. Justament l'argument extern acostuma a rebre l'assignació del paper temàtic més prominent, això és el subjecte lògic. Els inacusatius, però, sí que tenen un argument intern, que, a falta de l'extern, rep de la jerarquia temàtica la màxima prominència, que és la de subjecte lògic: [sv V SN] (Lorente, 1996). Per tant, la presència explícita d'aquest argument intern justifica la bona formació de les oracions amb el pronom *hi* com a marca d'especificitat, tant si aquest argument és determinat com indeterminat, com també si hi ha subjuntiu:

- (23) a. Vull anar on *hi* falta la taula / Vull anar on \**hi* falta.  
 Vull anar on *hi* falta gent / Vull anar on \**hi* falta.  
 Vull anar on *hi* falti la taula / gent.  
 b. Vull anar on *hi* cal la meva alegria / Vull anar on \**hi* cal.  
 Vull anar on *hi* cal gent / Vull anar on \**hi* cal.  
 Vull anar on *hi* calgui la meva alegria / gent.  
 c. Vull anar on *hi* apareixen els esperits / Vull anar on \**hi* apareixen.  
 Vull anar on *hi* apareixen esperits / Vull anar on \**hi* apareixen.  
 Vull anar on *hi* apareguin els esperits / esperits.

Hi ha un tipus de verbs inacusatius, anomenats verbs psicològics, que, a part de l'argument SN intern, en presenten un altre també d'intern, que pot ser un SN o un SP. Per una banda, els que presenten un SN com a segon argument intern són els verbs psicològics de la segona classe, segons la classificació de Cabré i Mateu (1998: 5s), com *alegrar*, *preocupar* o *sorprendre*, en què l'experimentador, és a dir el subjecte lògic, ocupa la posició de complement directe. En aquests verbs, el pronom *hi* sempre s'ha de combinar amb un altre pronom i això és un factor que desafavoreix l'accepta-

bilitat del pronom *hi* (veg. § 6.2). Per això, malgrat que el subjecte sigui explícit, la presència de *hi* és molt forçada: *Vull anar on ??t'hi va sorprendre la música*.

Per una altra banda, els altres tipus de verbs inacusatius amb un segon argument intern són els que tenen un SP no locatiu, sinó datiu, i són, segons la classificació de Cabré i Mateu (1998: 5s), els verbs psicològics de la tercera classe, com *agradar*, *importar* o *doldre*, en què l'experimentador ocupa la posició de complement indirecte. Com en els verbs psicològics de la segona classe, el pronom *hi* sempre s'ha de combinar amb un altre pronom i això també provoca que la seva presència sigui molt forçada: *Vull anar on ??t'hi va agradar tant la música*.

Finalment, pel que fa als verbs psicològics de la primera classe, com *témer*, *odiar* o *estimar*, com que l'experimentador ocupa la posició de subjecte, l'estructura argumental passa a tenir un argument extern i, en definitiva, a tenir l'aparença de l'estructura argumental dels verbs transitius, això és SN [sv V SN], els quals es tracten en el següent apartat.

#### ■ 4.2 Verbs amb argument extern

Els verbs intransitius, com els inacusatius, també presenten una estructura monàdica, és a dir d'un sol argument, però ara l'argument és extern i rep el paper temàtic de subjecte: SN [sv V]. De tota manera, és també la presència explícita d'aquest argument el que justifica l'acceptabilitat del pronom *hi* (24a). Tant en verbs intransitius, com també en transitius, el subjecte pot aparèixer o bé al final de l'oració o bé després del relatiu *on*, sense produir canvis (24b), tot i que és més habitual la posició postverbal. En subjuntiu, també s'admet el pronom *hi* (24c).

- (24) a. Vull anar on *hi* treballa l'Albert / Vull anar on \**hi* treballa.  
 b. Vull anar on l'Albert *hi* treballa.  
 c. Vull anar on *hi* treballi l'Albert.

En canvi, els verbs transitius presenten una estructura diàdica, o sigui de dos arguments, amb un argument extern, que també és el subjecte, i un argument intern, que és el complement directe: SN [sv V SN]. En aquest cas, malgrat que l'argument intern és el que forma part del sintagma verbal, és el paper temàtic més prominent el que té més importància; per tant, és la presència explícita del subjecte el que és rellevant per a l'acceptabilitat del pronom *hi*, i no la presència explícita del complement directe.

Així, en una oració relativa locativa amb subjecte explícit, tant amb un complement directe explícit (25a) com no explícit, això és pronominalitzat (25b), el pronom *hi* no és rebutjat, tot i que en el segon cas és una mica més forçat perquè s'ha combinat amb altres pronoms. En canvi, en una oració en què el complement directe és explícit però el subjecte no, el pronom *hi* és encara més forçat (25c) i requereix d'altres factors marcadors d'especificitat, com pot ser un antecedent explícit (25d), o una dislocació a la dreta (25e).

- (25) a. Vull anar on *hi* compra el cafè la Maria.  
 b. Vull anar on <sup>?</sup>*hi* compra la Maria.  
 c. Vull anar on <sup>??</sup>*hi* compra el cafè.  
 d. Vull anar a la botiga on <sup>?</sup>*hi* compra el cafè.  
 e. *Hi* vull anar, on *hi* compra el cafè.

D'altra banda, entre un antecedent explícit i una dislocada a la dreta, sembla que la dislocació és un factor que aporta més especificitat, perquè en el cas d'un complement directe pronominalitzat, és menys forçada l'aparició del pronom *hi* en una dislocació a la dreta (26a) que amb un antecedent explícit (26b). De tota manera, en general és molt difícil de quantificar el grau d'especificitat que aporta cada factor que no sigui la presència explícita dels arguments verbals.

- (26) a. *Hi* vull anar, on <sup>?</sup>*hi* va comprar.  
 b. Vull anar a la botiga on <sup>??</sup>*hi* va comprar.

Finalment, en un cas com l'anterior, en què ni el subjecte ni el complement directe no són explícits, si apareixen altres factors marcadors d'especificitat, com el mode indicatiu, un verb que indiqui que el lloc ja és conegut (ex. *tornar*), un antecedent explícit, un temps verbal pretèrit del verb de la relativa, i un complement directe determinat, la presència del pronom *hi* resulta menys forçada: *Vull tornar a la botiga on l'hi va comprar*.

Pel que fa a la resta de verbs transitius que incorporen altres arguments, com pot ser un SP, és a dir SN [<sub>SV</sub> V SN SP], per exemple *regalar*, es comporten de la mateixa manera que els verbs transitius d'estructura bàsica. En aquests casos, la combinació del pronom *hi* amb altres pronoms corresponents al SP també dificulta l'aparició del pronom: *Vull anar on la Maria <sup>?'m'</sup>hi va regalar flors*.

### ■ 4.3 Verbs amb predicat secundari

Els complements de predicat secundari, és a dir els atributius, els predicatius i els de manera, també admeten el pronom *hi* com a marca d'especificitat. En els tres casos, l'estructura argumental dels verbs consta d'un argument extern, que s'identifica amb el subjecte lògic, i d'un argument intern, que s'identifica amb l'atribut, amb el complement predicatiu i amb el complement de manera, respectivament. Així, doncs, la presència explícita de l'argument més prominent, això és el subjecte, afavoreix l'acceptabilitat del pronom *hi* en els tres casos, fins i tot en subjuntiu:

- (27) a. Vull anar on en Pere *hi* està / estigui còmode.  
 b. Vull anar on en Pere *hi* treballa / treballi content.  
 c. Vull anar on en Pere *hi* rep / rebi les visites amablement.

Com en la resta de casos, la presència d'un altre pronom desafavoreix la plena acceptabilitat del pronom *hi*: *Vull anar on en Pere ? s'hi porta bé.*

### ■ 5 Especificitat en les relatives locatives especificatives

La definició del pronom *hi* com a marcador d'especificitat en les relatives locatives especificatives queda justificada per dos arguments. Primer de tot, el caràcter no remàtic d'aquestes construccions no permet explicar la presència del pronom com a clític de represa d'un element temàtic, com en el cas de les relatives explicatives. En canvi, la presència o absència de factors que afavoreixen l'especificitat de la relativa condiona l'aparició del pronom *hi* i és, per tant, un element rellevant, tal com s'ha argumentat fins ara. En segon lloc, el pronom *hi* també és marcador d'especificitat en altres tipus de construccions relatives locatives. Així, el pronom *hi* també apareix en les relatives locatives substantivades dislocades a la dreta (28a), o les clivellades (28b) i pseudoclivellades inverses (28c), les quals a nivell estructural presenten les mateixes característiques que l'anterior, ja que l'oració relativa es troba a la dreta de la construcció (Albareda, 2012: 201s).

- (28) a. Podríem deixar-hi els abrics, on *hi* tenim les maletes.  
 b. És aquí on *hi* tenim les maletes.  
 c. Aquí és on *hi* tenim les maletes.



La justificació es troba en el fet que una oració dislocada a la dreta és una construcció que és més específica que una oració no dislocada (29), ja que l'element dislocat ja és conegut, mentre que el no dislocat no ho és. Per tant, la presència del pronom *hi* en aquestes construccions és una marca de l'especificitat de què aquestes consten.

(29) Podríem deixar els abrics on *\*hi* tenim les maletes.

D'altra banda, la dislocació a la dreta també és més específica que una dislocació a l'esquerra. Ambdues comparteixen la funció de donar la interpretació de focus a un element, però la dislocació a l'esquerra també té la funció discursiva d'introduir un tema nou (Villalba, 1996: 225s). La funció d'introduir un tema en el discurs implica que el constituent té poca referencialitat o especificitat, ja que el tema encara no és conegut. Si la dislocació a l'esquerra pot exercir aquesta funció vol dir que no té tanta especificitat com la dislocació a la dreta, que no la pot exercir. Per això, en una relativa locativa substantivada dislocada a l'esquerra (30a), i en una pseudo-clivellada (30b), que a nivell estructural s'equipara a l'anterior, ja que l'oració relativa es troba a l'esquerra de la construcció, la presència del pronom *hi* com a marca d'especificitat és molt més forçada (Albareda, 2012: 201s):

(30) a. On <sup>?</sup>*hi* tenim les maletes podríem deixar-hi els abrics.  
 b. On <sup>?</sup>*hi* tenim les maletes és aquí.

Hi ha un altre context en llengua catalana en què també queda justificat que la dislocació a la dreta és més específica: en el complement directe preposicional en erivissenc (Escandell, 2007), en què la preposició *a* és obligatòria en les dislocacions a la dreta (*No el coneix, \*([an]) en Joan*), però opcional en les dislocacions a l'esquerra (*([an]) en Joan, no el coneix*).

El cas de les relatives locatives substantivades dislocades a la dreta es pot aplicar a les relatives locatives especificatives, estudiades en aquest treball. Per a tal propòsit, cal afegir un antecedent a la relativa (31). De fet, una relativa substantivada es pot assimilar a una relativa especificativa, tant a nivell estructural com pragmàtic. A nivell estructural, perquè una relativa substantivada és una relativa especificativa sense antecedent o amb antecedent implícit. I, a nivell pragmàtic, perquè totes dues pretenen concretar l'abast referencial de l'antecedent, tant si aquest és explícit com implícit.

(31) Podríem deixar-*hi* els abrics, a una habitació on *hi* tenim les maletes.

Així, a (31) el pronom *hi* apareix dues vegades i la causa d'aparició en cada cas és diversa: en l'oració principal es tracta d'un pronom de represa, i en l'oració relativa especificativa es tracta d'una marca d'especificitat. Això contrasta amb el que passa en una oració amb els arguments en posició canònica, en què no apareix cap pronom, o bé apareix només el pronom que marca l'especificitat, però de forma més forçada (32a), el qual seria plenament acceptat si, per exemple, hi hagués un subjecte explícit (32b). La presència del pronom *hi* a (31) és, doncs, una prova empírica del caràcter del pronom *hi* com a marca d'especificitat en les relatives especificatives, ja que si l'oració relativa està dislocada permet la duplicació pronominal, però si no ho està no la permet tan fàcilment i depèn d'altres factors que afavoreixin l'especificitat.

- (32) a. Podríem deixar-*\*hi* els abrics a una habitació on <sup>??</sup>*hi* tenim les maletes.  
 b. Podríem deixar-*\*hi* els abrics a una habitació on vosaltres *hi* teniu les maletes.

D'altra banda, cal destacar que una oració com (31) no pot contenir una relativa explicativa. Pragmàticament això no és possible, ja que no es pot introduir un element remàtic, és a dir una relativa explicativa, dins un element temàtic, és a dir l'antecedent:

- (33) *\*Podríem deixar-hi* els abrics, a una habitació, on *hi* tenen els penjadors.

## ■ 6 Dos altres contextos en què actuen els dos factors sintàctics

Els dos factors sintàctics estudiats en aquest treball que condicionen l'aparició del pronom *hi* en les relatives locatives explicatives i especificatives (veg. § 4–5), també són decisius en l'aparició del pronom *hi* en dos altres contextos: en les relatives locatives substantivades dislocades i en les locatives clivellades per un cantó (apartat 6.1), i en les combinacions pronominals dins les relatives locatives per un altre cantó (apartat 6.2). En aquest darrer cas, cal tenir en compte que també hi ha un comportament diferenciat quant a l'acceptabilitat del pronom en funció de si es tracta d'una relativa explicativa o especificativa.

## ■ 6.1 Relatives locatives substantivades i clivellades

Per una banda, si en les relatives locatives substantivades dislocades i en les locatives clivellades apareix un argument de règim argumental (34), un clíctic inherent (35) o un clíctic impersonal (36), això impossibilita l'aparició del pronom *hi*, en correspondència amb el primer factor, que consisteix en la voluntat d'evitar confusions amb el pronom *hi* de funció sintàctica.

- (34) a. Hi podríem tornar, on ens *\*hi* hem acostumat al bon temps.  
 b. És aquí on *\*hi* penso en ella.  
 c. Aquí és on *\*hi* penso en ella.  
 d. On ens *\*hi* hem acostumat al bon temps hi podríem tornar.
- (35) a. Hi podríem tornar, on *\*hi* hi ha platja.  
 b. És aquí on *\*hi* hi ha platja.  
 c. Aquí és on *\*hi* hi ha platja.  
 d. On *\*hi* hi ha platja hi podríem tornar.
- (36) a. Hi podríem tornar, on la mare *\*hi* hi sent bé.  
 b. És aquí on la mare *\*hi* hi sent bé.  
 c. Aquí és on la mare *\*hi* hi sent bé.  
 d. On la mare *\*hi* hi sent bé hi podríem tornar.

Per una altra banda, cal tenir en compte que, tal com s'ha esmentat, en una relativa substantivada dislocada a l'esquerra i en una relativa pseudo-clivellada, la presència del pronom és més forçada perquè aquestes construccions no són tan específiques (30a–b). Tanmateix, si en aquestes relatives hi ha explícit el subjecte, el pronom *hi* apareix més fàcilment (37), la qual cosa es correspon amb el segon factor, en què la presència explícita dels arguments, primerament el subjecte, aporta més especificitat al constituent.

- (37) a. On *hi* teniu les maletes vosaltres podríem deixar-hi els abrics.  
 b. On *hi* teniu les maletes vosaltres és aquí.

## ■ 6.2 Combinacions pronominals

Quan el pronom *hi* d'una relativa locativa ha de combinar amb altres pronoms, la seva presència és acceptada en el cas d'una relativa explicativa (38), però és més restringida en el cas d'una relativa especificativa (39):

- (38) a. Primer vull anar al menjador, on en Pere <sup>?</sup>*hi* va poder obrir *la porta* amb aquesta clau > Primer vull anar al menjador, on en Pere <sup>??</sup>*l'hi* va poder obrir amb aquesta clau  
 b. Primer vull anar al dormitori, on *hi* vas dibuixar *el pallaso* > Primer vull anar al dormitori, on <sup>??</sup>*l'hi* vas dibuixar.  
 c. Primer vull anar a la botiga, on *hi* vas comprar *l'aigua* freda > Primer vull anar a la botiga, on <sup>??</sup>*l'hi* vas comprar freda.  
 d. Primer vull anar al despatx, on <sup>??</sup>*hi* vam ordenar *les fitxes* alfabèticament > Primer vull anar al despatx, on *les* <sup>??</sup>*hi* vas ordenar alfabèticament.
- (39) a. Vull anar (a l'habitació) on en Pere <sup>?</sup>*hi* va poder obrir *la porta* amb aquesta clau > Vull anar (a l'habitació) on en Pere <sup>\*</sup>*l'hi* va poder obrir amb aquesta clau  
 b. Vull anar (a l'habitació) on *hi* vas dibuixar *el pallaso* > Vull anar (a l'habitació) on <sup>\*</sup>*l'hi* vas dibuixar.  
 c. Vull anar (a la botiga) on *hi* vas comprar *l'aigua* freda > Vull anar (a la botiga) on <sup>\*</sup>*l'hi* vas comprar freda.  
 d. Vull anar (al despatx) on <sup>??</sup>*hi* vam ordenar *les fitxes* alfabèticament > Vull anar (al despatx) on *les* <sup>\*</sup>*hi* vas ordenar alfabèticament.

L'acceptabilitat de la combinació pronominal en una relativa explicativa es justifica pel caràcter del pronom *hi* com a clític de represa, ja que també són admeses combinacions pronominals entre pronoms amb funció sintàctica i clítics de represa d'elements dislocats:

- (40) a. No *l'hi* tinc, el llibre.  
 b. No *n'hi* tinc, de sobres.

En canvi, la menor permissivitat de la combinació pronominal en una relativa especificativa es deu als dos factors de tipus sintàctic que s'aporten en aquest treball per justificar l'aparició del pronom *hi*. El primer consisteix en què hi ha menys permissivitat en aquells complements que requereixen d'una forma més obligada la pronominalització per *hi*. Això es veu en el cas d'un complement adjunt en la relativa locativa (tots els exemples de 41 representen el conjunt *dibuixar el pallaso*, tret de la lletra *c* que representa *obrir la porta*):

- (41) a. Vull anar on <sup>\*</sup>*l'hi* vas dibuixar.  
 b. Vull anar on en Pere <sup>\*</sup>*l'hi* va dibuixar amb la Maria

- c. Vull anar on \*l'*hi* vam obrir amb aquesta clau.
- d. Vull anar on \*l'*hi* vam dibuixar amb llapis de plàstic.
- e. Vull anar on en Pere ?l'*hi* va dibuixar a la teva filla.
- f. Vull anar on en Pere no ?l'*hi* va dibuixar per falta de paper.
- g. Vull anar on en Pere ?l'*hi* va dibuixar per a tu.

Dels exemples de (41), s'observa que amb un adjunt locatiu (41a), un adjunt comitatiu (41b), un adjunt instrumental (41c) i un adjunt de mitjà (41d) no és possible l'aparició del pronom *hi* en combinació amb un altre pronom, en aquest cas un pronom de tercera persona. En canvi, amb un adjunt benefactiu (41e), un adjunt de causa (41f) i un adjunt final (41g), sí que és possible. Així, doncs, coincideixen a permetre el pronom *hi* combinat amb altres pronoms els adjunts que o bé ja no tenen cap pronom que els representa, com els finals, o bé en alguns dialectes han perdut la pronominalització de *hi*, com els de causa (Todolí, 2002: 1405ss), o bé que no pronominalitzen amb *hi*, sinó amb *li*, com els benefactius. En canvi, els adjunts que no permeten el pronom *hi* en aquestes combinacions són aquells que presenten una pronominalització més forta per *hi*, és a dir, els locatius, comitatius, instrumentals i de mitjà.

La presència d'altres factors marcadors d'especificitat, com l'antecedent explícit, tampoc millora els exemples:

- (42) Vull anar a l'habitació on \*l'*hi* vas dibuixar.

El segon factor que en la majoria de casos impossibilita les combinacions pronominals en una relativa especificativa consisteix en la no presència explícita d'un argument verbal, com l'objecte directe, ja que aquest apareix, justament, en forma de pronom. Això enllaça amb el segon factor sintàctic que s'argumenta en aquest treball per justificar l'aparició del pronom *hi*, en tant que la presència explícita dels arguments verbals, en primer lloc del subjecte, però seguit de l'objecte directe, aporta especificitat al constituent.

Per això, si el subjecte és explícit, malgrat que l'objecte directe estigui pronominalitzat, la permissivitat de la combinació pronominal és major:

- (43) Vull anar a l'habitació on tu ?l'*hi* vas dibuixar.

En aquesta mateixa línia, si el segon pronom a combinar no és de tercera persona, sinó de primera o segona, com que es tracta de pronoms

intrínsecament díctics, ja que remeten a l'emissor i al receptor, respectivament (Tudolí, 2002: 1356s), i no es poden expressar de forma explícita, admeten més les combinacions amb el pronom *hi*:

- (44) a. Vull anar on <sup>??</sup>m'hi vas dibuixar a mi.  
 b. Vull anar on <sup>??</sup>t'hi vas dibuixar a tu.

Un cas similar és el dels pronoms de verbs pronominals –si aquests verbs no consten d'un complement de règim– ja que aquests pronoms no es poden expressar en forma d'argument:

- (45) Vull anar on els nens <sup>??</sup>s'hi van portar bé

En darrer terme, també es podria fer la consideració que les combinacions pronominals de (39) no són permeses per no confondre-les amb combinacions pronominals preexistents, en què el pronom *hi* realitza una funció sintàctica determinada. Justament, la forma en *hi* és la que adopten alguns pronoms acusatius i datius de tercera persona en algunes varietats del català central (Bonet, 2002: 960–61s). Tanmateix, els exemples de (41e–g) desmenteixen aquesta possibilitat i limiten només a raons sintàctiques la prohibició de tals combinacions pronominals.

## ■ 7 Conclusions

En el marc de les oracions relatives locatives, aquest treball ha analitzat l'aparició del pronom *hi* com un cas de duplicació pronominal. S'ha constatat, per una banda, un comportament diferenciat en funció de si es tracta d'una relativa explicativa o especificativa. En el primer cas, l'aparició del pronom es justifica per la naturalesa remàtica de la construcció, de manera que el pronom és un clíctic de represa de la informació temàtica, i, en el segon cas, es justifica per l'especificitat de què consta la relativa, de manera que el pronom és un marcador d'especificitat. Es descarta, doncs, per a aquestes relatives, la tesi que els pronoms duplicats són afixos de concordança, proposada per Suñer (1988). En tot cas, la concordança només es dóna en el tret de [específic] i això concordaria amb la terminologia usada aquí de marcador o marca d'especificitat.

Per una altra banda, s'ha constatat la rellevància de dos factors sintàctics en l'aparició del pronom *hi*: el primer és la voluntat d'evitar confusions amb el pronom *hi* amb funció sintàctica, tant en les relatives explicatives

com especificatives, i el segon és la presència explícita dels arguments verbals en les relatives especificatives, un factor que aporta especificitat al constituent. Aquests dos factors també són rellevants per a la presència del pronom *hi* en les relatives locatives substantivades i clivellades, i en l'acceptabilitat o no de la combinació del pronom *hi* amb altres pronoms.

En conclusió, fins a cert punt, es pot considerar que la motivació que causa l'aparició del pronom *hi* tant en les relatives explicatives com en les especificatives és similar. En ambdós casos, el pronom apareix per fer referència a una informació ja coneguda. En una relativa explicativa, és un clíctic de represa de la informació coneguda dins una construcció que expressa informació nova. I, en una relativa especificativa, que és una construcció que tota ella expressa informació ja coneguda, és un marcador de la major especificitat o referencialitat de què consta aquesta informació. ■

## ■ Bibliografia

- Albareda, Cristina (2012): «El pronom *hi* en les relatives locatives substantivades i clivellades», *Randa* 69, 107–203.
- Anagnostopoulou, Elena (2005): «Clitic Doubling», dins: Everaert, Martin / Van Riemsdijk, Henk (eds.): *The Blackwell Companion to Syntax*, Malden: Blackwell, 5 vol., 519–581.
- Badia, Antoni Maria (1994): *Gramàtica de la llengua catalana: descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Belloro, Valeria A. (2007): *Spanish Clitic Doubling: A Study of the Syntax-Pragmatics Interface*, New York: State University of New York a Buffalo (tesi doctoral).
- Bonet, Eulàlia (2002): «Cliticització», dins Solà *et al.* (eds.), 933–989.
- Cabré, Teresa i Mateu, Jaume (1998): «Estructura gramatical i normativa lingüística: a propòsit dels verbs psicològics en català», *Quaderns. Revista de traducció* 2, 65–81.
- De Swart, Peter (2007): *Cross-linguistic Variation in Object Marking*, Nijmegen: University of Nijmegen (tesi doctoral).
- Escandell-Vidal, Victoria (2007): «Topics from Ibiza: Differential Object Marking and Clitic-Dislocation», dins: Kaiser, Georg / Leonetti, Manuel (eds.): *Proceedings of the Workshop "Definiteness, Specificity and Animacy in Ibero-Romance Languages"* (Arbeitspapier; 122), Konstanz: Universität Konstanz, Fachbereich Sprachwissenschaft, 23–43.

- Fabra, Pompeu (1983): *Converses filològiques I*, Joaquim Rafel (ed.), Barcelona: El Punt / Edhasa.
- Farkas, Donka (2002): «Specificity Distinctions», *Journal of Semantics* 19:3, 213–243.
- Heusinger, Klaus von (2002): «Specificity and Definiteness in Sentence and Discourse Structure», *Journal of Semantics* 19:3, 245–274.
- (2007): «Seven species of specificity and one common ancestor? Specificity as referential anchoring», presentat a la conferència internacional *Specificity from theoretical and empirical points of view*, Stuttgart: Universität Stuttgart.
- (2011): «Specificity», dins: Maienborn, Claudia / Heusinger, Klaus von / Portner, Paul (eds.): *Semantics: An International Handbook of Natural Language Meaning*, 3 vol., Berlin: de Gruyter, 1025–1058.
- / Kornfilt, Jaklin (2005): «The case of direct object in Turkish: Semantics, syntax and morphology», *Turkish Languages* 9, 3–44.
- Leonetti, Manuel (2004): «Specificity and Differential Object Marking in Spanish», *Catalan Journal of Linguistics* 3, 75–114.
- (2008): «Specificity in Clitic Doubling and in Differential Object Marking», *Probus* 20, 33–66.
- Lorente, Mercè (1996): «Una proposta de classificació dels verbs catalans», dins *Estudis de lingüística i filologia oferts a Antoni M. Badia i Margarit* 3, Barcelona: Departament de Filologia Catalana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 77–101.
- Maré, Pau (2011): *L'ús dels clítics pronominals del català i la seva adquisició per parlants de romanès i de tagal*, Girona: Universitat de Girona (tesi doctoral).
- Pusch, Claus D. (2006): «Relative pronoun reduction and resumptive pronouns in spoken Catalan. A corpus-based study», dins: Pusch, Claus D. (ed.): *La gramàtica pronominal del català: Variació – evolució – funció / The Grammar of Catalan Pronouns: Variation – evolution – function* (Biblioteca Catalànica Germànica; 5), Aachen: Shaker, 85–117.
- Rigau, Gemma (2002): «Els complements adjunts», dins Solà *et al.* (eds.), 2045–2113.
- Rodríguez-Mondoñedo, Miguel (2007): *The Syntax of Objects. Agree and Differential Object Marking*, Storrs: University of Connecticut (tesi doctoral).
- Solà, Joan (1993): *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, Barcelona: Empúries.



- (2002): «Les subordinades de relatiu», dins Solà *et al.* (eds.), 2455–2565.
- *et al.* (eds.) (2002): *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona: Empúries, 3 vol.
- Suñer, Margarita (1988): «The role of Agreement in clitic doubled constructions», *Natural Language & Linguistic Theory* 6, 391–434.
- Todoí, Júlia (1998): *Els pronoms personals*, València: Universitat de València / Servei de Publicacions.
- (2002): «Els pronoms», dins Solà *et al.* (eds.), 1337–1433.
- Villalba, Xavier (1996): «Sobre la dislocació a la dreta», *Llengua & Literatura* 7, 209–234.
- Cristina Albareda, Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, Gran Via de les Corts Catalanes 585, E-08007 Barcelona, <c.albareda.valls@gmail.com>.

Zusammenfassung: Diese Arbeit analysiert das Vorkommen des Pronomens *hi* in lokalen Relativsätzen des Katalanischen, was hier als Fall der pronominalen Verdopplung angesehen wird. Dabei hängt das Auftreten des Pronomens *hi* davon ab, ob es sich um einen explikativen (nicht-restriktiven) oder einen einschränkenden (restriktiven) Relativsatz handelt. Da es sich bei einem explikativen Relativsatz um eine Konstruktion mit rhematischer Information handelt, tritt *hi* als resumptives Pronomen auf. Andererseits kommt *hi* in einschränkenden Relativsätzen vor, wenn der Satz Spezifität ausdrückt.

Außerdem sind noch zwei syntaktische Faktoren für das Vorkommen des Pronomens *hi* relevant: zum einen sollen Ambiguitäten mit dem Pronomen *hi* in syntaktischer Funktion in restriktiven und explikativen Relativsätzen vermieden werden; zum anderen verleiht die explizite Präsenz verbaler Ergänzungen den einschränkenden Relativsätzen Spezifität. Beide Faktoren sind auch wichtig, wenn es um die Kombinationen von *hi* mit anderen Pronomen geht. ■

Summary: This paper analyses the use of the pronoun *hi* in locative relative clauses in Catalan, which is considered a case of clitic doubling. How it behaves depends on whether it is a defining or non-defining relative clause.

The nature of focus of the non-defining clause justifies the presence of the pronoun which acts as a topic's resumptive pronoun, whereas the pronoun appears in a defining relative clause when the sentence is characterised by specificity. On the other hand, there are two relevant syntactic factors in the appearance of the pronoun *hi*: the first is the aim to avoid confusions with the pronoun *hi* with syntactic function – not only in non-defining but also in defining relative clauses – and the second is the fact that the explicit presence of verbal arguments contributes specificity to the defining relative clause. These two factors are also relevant with regard to the acceptability of combinations of the pronoun *hi* with other pronouns. [Keywords: Locative relative clause; clitic doubling; specificity; pronoun *hi*; verbal complements] ■